7. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. П. Гетманець ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 392 с.
8. Воронова Л. К. Фінансове право України : підручник. Київ : Прецедент ; Моя книга, 2006. 448 с.
9. Фінансове право : навч. посіб. / М. О. Мацелик, Т. О. Мацелик, В. А. Пригоцький ; за ред. В. К. Шкарупи. Київ : Знання, 2011. 815 с.
10. Фінансове право України. Загальна частина : навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Нагребельного. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. 320 с.
11. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 08.03.2017).
12. Віхров О. П., Ніщимна С. О. Фінансове право : конспект лекцій. Чернігів : ЧДІЕУ, 2002. 280 с.
13. Європейська хартія місцевого самоврядування // Збірка договорів Ради Європи. Київ : Парлам. вид-во, 2000. 205 с.

Одержано 27.10.2019

УДК 343.10(44)

Микола Іванович МОВЧАН,
начальник відділу слідчого управління Головного управління Національної поліції в Харківській області;

Вікторія Юріївна ЦЕБИНОГА,
слідчий відділу слідчого управління Головного управління Національної поліції в Харківській області
https://orcid.org/0000-0001-7500-3378

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ У ФРАНЦІЇ

Становлення України як демократичної, правової та соціально орієнтованої держави – першочергове стратегічне завдання сучасних процесів державотворення. Реалізація останніх покладається на відповідні органи державної влади, ключову роль серед яких відведено правоохоронним органам. Правоохоронні органи сьогодні покликані здійснювати такі основні завдання держави як: захист основоположних прав та свобод громадян, протидія злочинності, забезпечення внутрішньої безпеки держави. Події Революції Гідності 2014 року заклали фундамент для створення якісно нового органу державної влади з реальним дотриманням прав та свобод людини і громадянина. Відповідно таким органом державної влади покликана стати Національна поліція України. В той же час провідна роль у сфері протидії злочинності та захисту прав громадян відведена слідчим підрозділам Національної поліції України (органам досудового розслідування).

Діяльність органів досудового розслідування сьогодні носить досить неоднозначний характер: здійснюючи заходи з протидії злочинності, розкриття злочинів та захисту основоположних прав громадян слідчі стикаються з рядом суттєвих проблем, в переважна більшість яких пов'язана зі законодавчими недоліками кримінального та кримінального процесуального законодавства. Втім окрім законодавчих недоліків діяльності слідчих підрозділів, важливим є постійна професійна підготовка, що є особливо нагальним у сучасних процесах євроінтеграції. А відтак, актуальним є дослідження успішного зарубіжного досвіду професійної підготовки працівників слідчих підрозділів.

У теорії та практиці професійної освіти накопичено значний досвід, який може стати основою модернізації системи професійного навчання працівників слідчих підрозділів поліції. Різні аспекти професійної підготовки майбутніх слідчих активно досліджували вчені різних галузей знань. Однак, не обґрунтовано й не розроблено моделі професійної підготовленості та готовності працівників до ефективного виконання покладених на них завдань та функцій [1, с. 7].

У Франції професійна підготовка поліцейських, в тому числі, і слідчих підрозділів є важливою складовою усієї освіти взагалі. Першочерговим у питаннях професійної підготовки працівників слідчих підрозділів виноситься питання якості підготовки поліцейського відповідно до рангу та посади, зокрема увага зосереджена на наступних засадах:

– підвищення професіоналізму у практичній діяльності слідчих підрозділів;
– удосконалення спеціальних навичок розслідування окремих видів злочинів;
– професійна підготовка повинна сприяти налагодженню соціальних зв'язків з громадянами;
– розвиток особистої відповідальності;
– посилена стрілецька підготовка слідчих тощо.

Система підготовки поліцейських кадрів у Франції має централізований характер [2], при цьому професійна підготовка слідчих підрозділів є найстарішою в світі. Її утворюють двадцять шкіл для навчання рядових поліцейських, дві школи підготовки середньої ланки та школа комісарів поліції [3]. Початкова підготовка рядових поліцейських є найефективнішою ланкою в системі професійної підготовки поліції Франції. Вона триває протягом року. Упродовж чотирьох місяців слухачі отримують базові знання, необхідні поліцейському для несення служби. Потім їх направляють на практичне стажування до поліцейських підрозділів під керівництвом досвідчених наставників. З метою підвищення професійної майстерності поліцейських розроблено та впроваджено в освітній процес низку методичних посібників зі спеціальної тактики затримання злочинців. У таких виданнях викладено алгоритм дій у чотирьох основних модельних

© Мовчан М. І., Цебинога В. Ю., 2019

ситуаціях: під час затримання підозрюваних осіб; діях під час поверхневої перевірки осіб і застосування кайданків; для зупинки підозрілого автомобіля; у разі спрацювання сигналізації на об'єктах, що знаходяться під охороною. В умовах навчальних занять майбутні працівники поліції відпрацьовують дії в різних модельованих ситуаціях, що відбуваються під час контактів з підозрюваними. Увагу акцентують на сучасних технічних засобах, детально аналізують типові помилки поліцейських [4; 5, с. 39].

Під час розроблення навчальних програм важливе значення надають забезпеченню тісного зв'язку між теорією і практикою та міждисциплінарному зв'язку, що є важливою передумовою ефективної професійної підготовки майбутніх поліцейських. Поліцейські школи мають достатню навчальну базу й раціонально поєднують теорію з практикою. На практичних заняттях майбутні поліцейські набувають різних практичних умінь і навичок: авто переслідування в міських і сільських умовах; стрільба по рухомих цілях тощо. Посилену увагу приділяють загальній фізичній підготовці, плаванню та тренуванням у секціях із різних видів спорту (перевагу надають єдиноборствам). Теоретичний курс передбачає вивчення федеральних законів і законів окремих земель, процедур розслідування злочинів, регулювання дорожнього руху, способів надання першої медичної допомоги, проблем взаємодії з населенням тощо [8; 9; 10].

Професійна підготовка працівників слідчих підрозділів поліції спрямована на опанування таких навчальних предметів: протидія злочинності; досудове розслідування; керування поліцейськими операціями; роль поліції в суспільстві; лідерство; розвиток людських ресурсів; законодавче забезпечення правоохоронної діяльності; міжнародне співробітництво.

У процесі реалізації завдань професійної підготовки важливого значення набувають способи застосування обраних засобів, які допоможуть успішно та продуктивно їх досягти. Цей пошук пов'язаний з вибором ефективних методів навчання рухових дій, розвитку професійно важливих рис [5]. Вибір і поєднання методів навчання, застосування яких сприятиме підвищенню ефективності освітнього процесу, є однією з основних проблем педагогічної практики. Загалом поняття «метод» означає спосіб діяльності, спрямованої на досягнення певної мети [5].

Особливу та важливу групу методів складають методи стимулювання до підвищення рівня власної професійної готовності поліцейських. Група цих методів спрямована на формування позитивних мотивів до професійної підготовки, що стимулюють навчальну активність, сприяють збагаченню слухачів необхідною професійною інформацією. Вони охоплюють методи формування професійних інтересів і методи стимулювання обов'язку й відповідальності за рівень власної професійної підготовленості. Методи формування професійних інтересів охоплюють: методи створення на занятті цікавих ситуації (наведення цікавих, нестандартних прикладів із практики патрулювання); створення ситуацій новизни навчального матеріалу; методи навчальної дискусії; забезпечення успіху в навчанні; створення ігрових ситуацій; використання життєвого та професійного досвіду слухачів (стимулює навчання шляхом максимальної конкретизації знань). Важливим є метод створення ситуації успіху в навчанні. Він стосується слухачів, які мають певні труднощі в навчанні. Відомо, що без переживання радості успіху неможливо розраховувати на подальші успіхи в подоланні навчальних труднощів [1, с. 173].

В умовах професійної підготовки майбутніх працівників слідчих підрозділів поліції застосовують переважно імітаційні методи. Вони ґрунтуються на імітації (відтворенні) професійної діяльності, містять у собі моделі досліджуваного процесу, імітацію індивідуальної чи колективної професійної діяльності. Завдяки цьому досягають максимального наближення навчального матеріалу до професійної діяльності працівників поліції, що значно посилює мотивацію, підвищує активність навчання. В імітаційних методах закладено надзвичайно потужний потенціал навчально-виховного впливу, оскільки вони створюють особливе поле емоційного зараження, в яке потрапляє учасник і, зрештою, одержує досвід емоційних переживань [6]. Найпоширенішими з-поміж них є: метод «мозкової атаки», дискусія, ситуаційний аналіз, відпрацювання навичок тощо. Метод «мозкової атаки» – це метод розв'язання невідкладних завдань за стислий проміжок часу. Його сутність полягає в тому, що необхідно висловити якомога більшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити їх та класифікувати. Цей метод використовують для розв'язання складних проблем у роботі з малими та великими навчальними групами, командами й індивідуальній роботі. Дискусія – активний метод навчання, який покликаний мобілізувати практичні й теоретичні знання, погляди слухачів на аналізовану проблему. Дискусія доречна під час розгляду спірних питань. Ситуаційний аналіз полягає в тому, що слухачі, ознайомившись з описом проблеми, самостійно аналізують ситуацію, діагностують її та висловлюють свої ідеї в дискусії з іншими слухачами. Ситуаційний аналіз передбачає метод аналізу конкретних ситуацій, метод «кейз-стаді», метод «інциденту», розбір ділової кореспонденції («баскет-метод») [7].

Таким чином, досвід здійснення професійної підготовки працівників слідчих підрозділів в Франції засвідчує, що однією з основних умов якісної професійної підготовки майбутніх фахівців є практична спрямованість освітнього процесу. Ґрунтовний аналіз ситуацій службової діяльності працівників слідчих підрозділів в поліції та стану професійної готовності поліцейських дає підстави констатувати наявність недоліків у чинній системі професійного навчання, унаслідок чого вона є малопродуктивною і не сприяє формуванню професійної готовності. З'ясовано, що службова діяльність працівників слідчих підрозділів поліції ставить підвищені вимоги до професійно-теоретичної, психологічної, фізичної, тактичної, вогневої підготовленості працівників; розвитку необхідних професійно важливих рис; сформованості умінь і навичок застосування поліцейських заходів.

Список бібліографічних посилань

1. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.

2. Підгірний В. І. Зарубіжний досвід професійної підготовки працівників поліції Великобританії, США, Франції та його впровадження в Україні // Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 21 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 289–291.

3. Надтока О. В. Досвід формування кадрового корпусу поліції Франції, Великобританії та США. Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 21 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 396–401.

4. Серебряк В. В., Попов С. В., Колосов З. В. Застосування заходів фізичного впливу: техніка, тактика, методика навчання : навч.-метод. посіб. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 160 с.

5. Теорія і методика фізичного виховання : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. Київ : Олімп. літ, 2008.

6. Пометун О. І., Пироженко Л. О. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід : метод. посіб. Київ : А.П.Н., 2002. 136 с.

7. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 528 с.

8. Ізбаш К. С. Зарубіжний досвід підготовки кадрів поліції в європейських країнах. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 1. С. 36–39.

9. Diplomstudiengang (Diplomverwaltungswirt) – Modulhandbuch. Modulares Curriculum. FHB. 2010. 152 s.

10. Fuhrungskraftetraining: Verlag Fortbildungsinstitut der Bayerischen Polizei. Ainring, 2002. № 3. P. 10.

Одержано 01.11.2019

УДК 342.9

Людмила Геннадіївна МОГІЛЕВСЬКА,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри правоохоронної діяльності
та поліціїстики факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
https://orcid.org/0000-0002-6579-7053

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ»

На сьогоднішній день не викликає сумніву, що Національна поліція України є важливим суб'єктом забезпечення прав і свобод дитини. Однак, справедливим буде також відмітити, що здійснюючи свою діяльність у цій сфері поліції повинна постійно взаємодіяти з громадськістю та з іншими органами державної влади у цій сфері, що значною мірою пов'язано із правовим статусом дітей та специфікою роботи із ними. У найбільш спрощеному розумінні «взаємодія» – це спільна, злагоджена робота декількох суб'єктів, яка спрямована на досягнення єдиної кінцевої мети. Взаємодія – це філософська категорія, яка відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість та зміну стану або взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого, та тісно пов'язана з поняттям «взаємозв'язок» і розглядається як одна з форм останнього. Сутність взаємодії полягає у зворотному впливі предмета чи явища на інший предмет, а всі інші філософські категорії (причина, дія, необхідність, суперечність тощо) є конкретними видами взаємозв'язку [1, с. 170].

У «Філософському енциклопедичному словнику» Л. Ф. Ільїчова вказується, що «взаємодія» є філософською категорією, що відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого. Взаємодія являє собою вид безпосередніх або опосередкованих, зовнішніх або внутрішніх відносин, зв'язків. Поняття взаємодії знаходиться в глибокому зв'язку з поняттям структури. Взаємодія виступає як інтегруючий фактор, за допомогою якого відбувається об'єднання частин у певний тип цілісність [2, с. 80]. Крім того, авторами вказаного словника підкреслюється, що взаємодія носить об'єктивний і універсальний характер; в силу універсальності взаємодії здійснюється взаємний зв'язок усіх структурних рівнів буття, матеріальне єдність світу. Саме взаємодія визначає відношення причини і наслідку. Кожна із взаємодіючих сторін виступає як причина іншої і як наслідок одночасного зворотного впливу протилежної сторони. Взаємодія обумовлює розвиток об'єктів. Саме взаємодія протилежностей, протиріччя, є найглибшим джерелом, основою і кінцевою причиною виникнення, саморуху і розвитку об'єктів. Кожна форма руху матерії має в твоїй основі певні типи взаємодії структурних елементів [2, с. 80].

Цікавою видається точка зору В. М. Олійника, яка на основі аналізу поняття «взаємодії» як філософської категорії, через призму теорії систем та теорії діяльності дозволяє виділити такі основні положення [3, с. 512]: 1) взаємодія існує лише за наявності двох і більше співіснуючих систем із суміжними функціями; 2) взаємодія має місце тоді коли системи функціонують одночасно; 3) наявність у взаємодіючих елементів схожих властивостей; 4) при взаємодії змінюються якісні характеристики об'єктів взаємодії; 5) здатність кожного об'єкту взаємодії виступати її ініціатором; 6) можливість настання негативних і позитивних наслідків взаємодії; 7) спільність мети, засобів та діяльності відокремлених взаємодіючих об'єктів [3, с. 512]. Крім того, вказаний вище науковець в залежності від мети діяльності взаємодія може бути умовно поділена на негативну та позитивну. Негативна взаємодія – функціонування суб'єктів спрямоване на досягнення протилежних цілей, вплив та дія кожного з них спрямована на перешкоджання розвитку іншого об'єкта. Позитивна

© Могілевська Л. Г., 2019